

Kvalitetsvurdering af Langelands Museum 2020

Indholdsfortegnelse

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering	1
Kvalitetsvurdering af Øhavsmuseet i 2013	1
Statsanerkendelse af Langelands Museum i 2015	2
Fakta om Langelands Museum	3
Kvalitetsvurderingens fokusområder	4
Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse	4
Ressourcegrundlag	6
Forskning	8
Formidling	9
Samlingsvaretagelse	12
Museumslovens kapitel 8	15
Baggrund	17
1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Langelands Museum	17
2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger	18

Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering

Denne kvalitetsvurderingsrapport følger op på Kulturstyrelsens kvalitetsvurdering af Øhavsmuseet i 2013, herunder fission af Øhavsmuseet og fornyet selvstændig statsanerkendelse af Langelands Museum i 2015. Rapporten gør status for udviklingen og kvaliteten af Langelands Museums virksomhed.

Det er Slots- og Kulturstyrelsens samlede vurdering, at Langelands Museums opgavevaretagelse er tilfredsstillende.

Museet har fulgt op på hovedparten af de forhold, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen i 2013 og udfordringer for museet ved statsanerkendelsen i 2015:

- Museets arbejdsgrundlag og faglige profil er skærpet, der er udarbejdet vision 2025 og en flerårig strategi 2018-25, der er udmøntet i en flerårig arbejdsplan for den faglige opgavevaretagelse samt bygninger.
- Der er sket tilpasning af organisation og bygningsmasse gennem afvikling af besøgssteder og utidssvarende udstillinger.
- Større udviklingsprojekter er igangsat, der er sket kvalitativt løft i samlingsarbejdet og et både kvalitativt og kvantitativt løft i museets forskning og formidling.
- Museet har udviklet og intensiveret sin rolle og sit engagement i lokalsamfundet, herunder sit arbejde med den faste kulturarv (kapitel 8-arbejdet) og samarbejdet med Langelands Kommune om nyere tids kulturhistorie.
- Museet indgår fortsat i og bidrager aktivt til samarbejdet om varetagelse af den arkæologiske virksomhed i regi af Arkæologi Sydlyn – om end der er behov for justering med henblik på øget sammenhæng og kvalitetssikring.

Langelands Museum har særligt siden 2015 udviklet sig – også takket være stor opbakning og engagement fra Langeland Kommune ift. museets udfordringer og visioner/planer. Der udestår realisering af væsentlige og nødvendige udviklingsprojekter – særligt ift. Jens Winthers Vej – som endnu ikke er nærmere projekteret og finansieret. Museets økonomi er bæredygtig, men trængt som følge af bl.a. en stor og ressourcekrævende bygningsmasse. Der er potentiale for særligt øget ikke-offentlig finansiering og egenfinansiering med henblik på at styrke museets ressourcegrundlag.

Kvalitetsvurdering af Øhavsmuseet i 2013

Øhavsmuseet, der i 2010 blev etableret ved fusion mellem det daværende Langelands Museum og Faaborg Kulturhistoriske Museer, blev kvalitetsvurderet af Kulturstyrelsen i 2013. Museet var kommunalt ejet af Langeland og Faaborg-Midtfyn kommuner. Det var styrelsens samlede vurde-

ring, at museets opgavevaretagelse var tilfredsstillende – om end der fortsat var behov for konsolidering og udvikling af det fusionerede museum, herunder behov for prioriteringer og tilpasninger af organisationen, bygningsmassen og museets faglige profil. Hertil kom udfordringer ift. særligt bevarings- og registreringsarbejdet.

Styrelsen konstaterede bl.a.:

- Et vidtrækkende emnemæssigt fokus og mange besøgssteder med ressourcekrævende bygningsmasse.
- Begrænset arkæologisk forskningsafkast, utidssvarende udstillinger af svingende kvalitet, registrerings- og indberetningsefterslæb, kritiske bevaringsforhold og manglende planer/strategier for den faglige opgavevaretagelse.

Kvalitetsvurderingsrapporten fra 2013 kan læses her:

https://slks.dk/fileadmin/user_upload/dokumenter/KS/institutioner/museer/Museumsdrift/Kvalitetsvurdering/OEhavsmusset - Kvalitetsvurderingsrapport 2013.pdf

Statsanerkendelse af Langelands Museum i 2015

I 2014 traf de to ejerkommuner (Langeland og Faaborg Midtfyn) beslutning om opløsning af Øhavsmuseet med henblik på (re)etablering af to selvstændige statsanerkendte museer. Kulturministeren statsanerkendte hhv. Langelands Museum og Øhavsmuseet Faaborg pr. 1. juli 2015.

Som led i fornyet statsanerkendelse af de to museer udarbejdede Kulturstyrelsen en faglig vurdering af de respektive museers virksomhed og grundlag med inddragelse af ekstern fagkyndig ekspertise. I den faglige vurdering af Langelands Museum konstaterede styrelsen bl.a.:

- Behov for endelig afklaring af museets ejerform.
- Behov for konkretisering af afgrænsning af ansvarsområdet inden for nyere tids kulturhistorie på baggrund af, hvad der er særegent for Langeland, samt konkretisering af museets formidlingssatsning af bevaringsarbejdet.
- Behov for hhv. afvikling og opgradering af visse besøgssteder og udstillinger samt optimering af bevaringsforhold.

Den arkæologiske virksomhed indgik ikke i vurderingen som følge af dels nyetableret struktur for den (land)arkæologiske virksomhed pr. januar 2014, dels igangværende særskilt proces om ny struktur for den (marin)arkæologiske virksomhed.

Fakta om Langelands Museum

Langelands Museum er et statsanerkendt kulturhistorisk museum med ansvar for kulturhistorie fra ældste tider til i dag i Langeland Kommune. Museets arkæologiske ansvar, der på land dækker Langeland, Strynø og Ærø, og på vand dækker vandene omkring Fyn og den jyske østkyst fra grænsen til Vejle Fjord, varetages i henhold til særskilt aftale i samarbejde med Øhavsmuseet Faaborg, Svendborg Museum og Østfyns Museer i regi af Arkæologi Sydfyn.

Langelands Museum er en kommunalt ejet institution og modtager årligt offentlige driftstilskud fra Langeland Kommune og staten. Langeland Kommune er museets offentlige hovedtilskudsyder og tilsynsførende myndighed.

Museumsforeningen for Langeland og Langelandsfortets Venneforening understøtter museets arbejde. Foreningerne har tilsammen 200 medlemmer.

Museet omfatter tre besøgssteder:

- Langelandsfortet
- Jens Winthervej 12, Rudkøbing
- Østergade 23-25, Rudkøbing.

Nøgletal for museet i 2019:

- Museets samlede omsætning var på 12,7 mio. kr.
- Museet rådede over 13 fastansatte årsværk, heraf seks videnskabelige årsværk.
- Museet havde 61.975 brugere.

Kvalitetsvurderingens fokusområder

Arbejdsgrundlag, organisation og ledelse

a. Arbejdsgrundlag

- Museet har formuleret strategisk grundlag i form af vision 2025 og flerårig strategi for 2018-25, der er udmøntet i arbejdsplan. Vision, strategi og arbejdsplan har afsæt i og forholder sig til de udfordringer og anbefalinger, der blev påpeget ved kvalitetsvurderingen af Øhavsmuseet i 2013 samt statsanerkendelsesproces af Langelands Museum i 2015. Strategi og arbejdsplan dækker den samlede virksomhed, herunder organisering og faglig opgavevaretagelse, og er sat i relation til museets ressourcegrundlag. De strategiske fokusområder er Kold Krig, Nyere tids kulturhistorie, Marinarkæologi og Bevaring. Fremdriften i strategi og arbejdsplan vurderes årligt af museets bestyrelse.
- Vision og strategi sætter relevante og ambitiøse mål for udviklingen af museets samlede virksomhed, der som minimum forudsætter stabilitet i de offentlige tilskud og væsentlig ekstern finansiering til større strategiske satsninger. Der er ikke udarbejdet finansieringsplan for realisering af museets strategi.
- Der er ikke indgået en driftsaftale mellem museet og Langeland Kommune. Museet indgår som en del af den kommunale forvaltning, og kommunen er repræsenteret i museets bestyrelse, og har herved indblik i og tæt føling med museets drift og udvikling. Både museet og kommunen oplever, at samarbejdet er velfungerende. Museet spiller en aktiv og synlig rolle på hele Langeland, og indgår som en central aktør/fyrtårn i kommunens kulturpolitik, planstrategi og konkrete udviklingsprojekter, herunder som led i "Hovedbyer på forkant".
- Museets vedtægter er sidst revideret i 2015 og afspejler gældende lovgivning (museumslov og driftstilskudslov) og museets aktuelle organisation.

b. Organisation

- Der er sket en tilpasning af museets organisation. En række tidligere besøgssteder, udstillinger mv. er afviklet. Der pågår overvejelse om museets fremtidige engagement på Skovsgård Gods (ejet af Danmarks Naturfond).
- Museet er organiseret i tre faglige enheder: Arkæologi, Nyere tid og Bevaring. Bevaringsenheden udgøres af Bevaringscenter Fyn, som er en integreret del af Langelands Museum, men med selvstændig bestyrelse og økonomi.
- Der er skabt én samlet organisation på tværs af museets afdelinger (tre besøgssteder). Der arbejdes på at skabe en mere hensigtsmæssig samlokalisering af museets medarbejdere.
- To foreninger understøtter museets arbejde – Museumsforening Langeland og Langelandsfortets Venneforening.

c. Ledelse

- Museets bestyrelse er ansvarlig for museets drift. Bestyrelsen består af ni medlemmer. To medlemmer er udpeget af og blandt Langelands Kommunalbestyrelse, og to medlemmer med relevante kompetencer er udpeget af kommunalbestyrelsen. To medlemmer er udpeget af de respektive museums-/venneforeninger. Ét medlem er udpeget af Turist- og Erhvervsforeningen Langeland. To medlemmer er udpeget af museets medarbejdere.
 - Det er ikke nærmere fastsat, hvilke kompetencer der samlet set ønskes/er behov for i museets bestyrelse.
 - I museets bestyrelse er aktuelt otte mænd og en kvinde. Den gennemsnitlige alder er 64 år.
 - Den aktuelle sammensætning af bestyrelsen omfatter alene personer fra Langeland.
 - Museets leder er den øverste administrative leder og har det museumsfaglige og ledelsesmæssige ansvar for den samlede virksomhed.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har formuleret vision og strategi for den samlede virksomhed, der er udmøntet i en flerårig arbejdsplan, som sætter relevante og ambitiøse mål for museets udvikling, og hvor fremdriften årligt evalueres.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har tilpasset sin organisation, skabt en enhedsorganisation og fortsat overvejer optimering af organisation og ressourceanvendelse.
- at både museet og kommunen oplever, at samarbejdet er velfungerende, og at museet spiller en aktiv og synlig rolle i og for kommunen.
- at museet som kommunalt ejet institution har etableret en bestyrelse, hvor sammensætningen inddrager relevante kompetencer – om end det ikke er nærmere fastsat, hvilke kompetencer der samlet set er behov for.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at bestyrelsen aktuelt har en meget ensartet sammensætning, og ikke omfatter medlemmer uden for Langeland.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet fremadrettet arbejder for at sikre balance i bestyrelsen samt inddragelse af personer og kompetencer uden for Langeland med henblik på et eksternt blik ift. museets drift og udvikling.
- at museet overvejer – og evt. nærmere fastsætter – hvilke kompetencer, der ønskes i museets bestyrelse, herunder evt. skaber mulighed for at selvsupplere bestyrelsen med relevante kompetencer i forhold til museets forestående udvikling.

Ressourcegrundlag

a. Økonomi

- Museets samlede indtægter i 2019 var på 12,7 mio. kr. Indtægterne fordelte sig således:
 - Tilskud fra staten: 1,3 mio. kr.
 - Tilskud fra kommune: 3,9 mio. kr.
 - Undersøgelser kapitel 8: 0,7 mio. kr.
 - Entreindtægter: 2,7 mio. kr.
 - Øvrig egenindtjening: 4,1 mio. kr.
- Museet oplyser, at der i tilskuddet fra kommunen indgår det årlige driftstilskud på 2,6 mio. kr. og korrektion for dækning af underskud i 2019, hvor indtægten fra bl.a. arkæologiopgaver først kommer i 2020.
- I egenindtjeningen indgår bl.a. 0,3 mio. kr. som refusion for flexjob og dagpenge, nettoindtægt på butik og café på ca. 0,2 mio. kr. og indtægt fra betaling fra brugermuseer og konserveringsydelse på ca. 2,9 mio. kr., der vedrører Bevaringscenter Fyn og indgår i centerets selvstændige økonomi.
- Museet oplyser, at det i de seneste tre år samlet har tilvejebragt 3,0 mio. kr. i ikke-offentlige tilskud (fondsstøtte).
- Museets offentlige tilskud (incl. refusion – i alt 5,5 mio. kr.) udgjorde ca. 60 % af de indtægter, der kan disponeres til museets virksomhed (excl. indtægter fra betaling for kap. 8 og konserveringsydelse). Museets offentlige tilskud har været underlagt generelle besparelser siden 2017. Langeland Kommune har ud over det årlige driftstilskud ydet tilskud til konkrete renoveringsprojekter over de seneste år.

b. Medarbejdere

- Museet rådede i 2019 over 13 fastansatte årsværk, heraf seks videnskabelige årsværk – én på ph.d.-niveau. To fastansatte årsværk udgjordes af fleksjobs. Anslået blev tre årsværk udført af frivillige. Museet har udarbejdet en frivillighedspolitik, og arbejdet med at udvikle frivillighedsområdet indgår i museets strategi.
- Museet har faguddannede medarbejdere med kompetencer, der modsvarer det museumsfaglige ansvarsområde og fokusområder, herunder inden for arkæologi/marinarkæologi, nyere tids kulturhistorie og bevaring.
- Kompetenceudvikling generelt indgår ikke i museets strategi. Udvikling af museets forskningskompetencer indgår i museets forskningsstrategi, men ikke i arbejdsplanen.

- En nyere tids inspektørstilling har været vakant i over et år. Stillingen blev besat pr. 1. september 2020.

c. Bygninger

- Museets bygningsmasse omfatter samlet set tre matrikler; Langelandsfortet (fredet, ejet af Naturstyrelsen, lejes af museet), Jens Winthersvej 12 (bevaringsværdigt, ejet af museet/kommunen) og Østergade 25-23 (bevaringsværdige, ejet af museet/kommunen). Bygningsmassen rummer museets udstillinger, administration og magasin. Herudover er museet engageret med mindre udstillinger hos Ørstedsselskabet og på to lokaliteter i privateje – Skovsgård og Tobaksladen – hvor museet ikke har økonomiske forpligtelser i forhold til bygninger.
- I 2019 udgjorde museets udgifter til bygningsdrift og -vedligehold 10 % af museets samlede udgifter. Det er museet vurdering, at de afsatte midler til vedligehold er utilstrækkelige. Museet har i gennemsnit anvendt knap 1,5 mio. kr. årligt på bygningsvedligehold.
- Alle museets bygninger trænger i større eller mindre omfang til opgradering og renovering. Realisering heraf indgår i museets strategi. Renovering af Østergade 23-25 er igangsat og finansieret ved kommunale og fonds midler, og kommunen bidrager til finansiering af renovering af magasinbygning.
- Der foreligger ikke en samlet prioriteret plan og budget for vedligehold og renovering af museets bygninger.

Det er tilfredsstillende:

- at Langeland Kommune bakker op om museets drift og udvikling med vedvarende driftstilskud og væsentlige projekttilskud.
- at knap 50% af museets fastansatte udgøres af videnskabelige årsværk, der modsvarer ansvarsområde og fokusområder.
- at et stort antal frivillige bidrager til museets arbejde, at museet har formuleret en frivillighedspolitik, og at området indgår i museets strategi.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museet ikke udnytter sin muligheder for øget fundraising samt fokuseret arbejder på at øge sin egenindtjening. Museet har et væsentligt potentiale for dette, der kan bidrage væsentligt til realisering af museets udviklingsprojekter og styrkelse af museets ressourcegrundlag.
- at en nyere tids inspektørstilling har været vakant i over et år.
- at hele museets bygningsmasse trænger til renovering og opgradering, og at der ikke foreligger en samlet prioriteret plan og budget for drift, vedligehold og renovering af museets samlede bygningsmasse.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet arbejder for at tilvejebringe øget ikke-offentlig finansiering (fondsmidler og egenindtjening) til museets fortsatte drift og udvikling.
 - at museet i dialog med kommunen får udarbejdet en samlet prioriteret plan og budget for drift, vedligehold og renovering af museets samlede bygningsmasse.
-

Forskning

Museet er forpligtet til at forske inden for sit ansvarsområde og stille sin viden til rådighed for omverdenen. Museets forskning er videnskabeligt arbejde baseret på faglige problemstillinger relateret til museets ansvarsområde.

- Museet har formuleret vision og strategi for forskningen, der er udmøntet i en flerårig arbejdsplan og publikationsplan (2018-23), og som fastlægger museets forskningsmæssige satsningsområder (arkæologi/marinarkæologi, kold krig, nyere tid og bevaring) og sætter mål for forskningens kvalitet, publicering, samarbejde, forskningstid mv. Det er bl.a. museets vision for 2025 at have en international forskningsprofil inden for kold krig, marinarkæologi og nyere tid.
- Større planlagte forskningspublikationer forudsætter ekstern finansiering.
- Publikationsplanen 2018-23 omfatter hovedsagelig forskning inden for kold krig og marinarkæologi. Planen omfatter ikke publicering inden for bevaring og nyere tid efter 2019. Og omfatter slet ikke forskning inden for landarkæologi.
- Museets forskning inden for landarkæologi og marinarkæologi sker i regi af Arkæologi Sydfyn (ASF) i samarbejde med Øhavsmuseet Faaborg, Svendborg Museum og Østfyns Museer. Der foreligger ikke en strategi for den samlede forskningsindsats i regi af ASF, da forskningen forudsættes at være integreret hos de enkelte deltagermuseer.
- Forskning inden for nyere tid – ud over kold krig – skal tage afsæt i relevante lokale tematikker med nationalt og evt. internationalt udblik. Tematikkerne for strategiperioden er kulturmøde og identitet. Inspektørstillingen inden for nyere tid har været vakant siden medio 2019.
- Til brug for Slots- og Kulturstyrelsens vurdering af museets forskning har museet indsendt oversigt over sine forskningspublikationer for perioden 2016-19. I perioden har museet publiceret knap 60 forskningsarbejder i differentieret typer af publikationer, herunder 19 i fagfællebedømte medier nationalt og internationalt. I vurderingen medtages alene publikationer, der er publiceret og underlagt fagfællebedømmelse.

- Museet indgår i stort omfang i relevante, faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner nationalt og internationalt for så vidt angår kold krig, marinarkæologi og bevaring.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet løbende og i stort omfang producerer forskning efter det almene forskningsbegreb inden for museets ansvarsområde, og en stor del heraf publiceres i differentierede typer af publikationer i relevante fagfællebedømte medier nationalt og internationalt, herunder særligt inden for kold krig og marinarkæologi.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har udarbejdet strategi, arbejdsplan og publikationsplan for forskningsindsatsen, der fastlægger satsningsområder og sætter mål for forskningens kvalitet, niveau, publicering, samarbejde, forskningstid mv.
- at museet indgår i relevante faglige netværk og samarbejder med andre museer og vidensinstitutioner nationalt og internationalt.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at museets publikationsplan ikke omfatter publicering inden for nyere tid efter 2019.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at forskning inden for landarkæologi ikke er omfattet af museets strategi, arbejdsplan og publikationsplan for forskningsindsatsen, og ej heller indgår i regi af ASF.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet i dialog med de øvrige deltagermuseer i ASF sikrer overensstemmelse og koordinering mellem de respektive museers arkæologiske forskning med henblik på i fællesskab at sikre forskningsafkast inden for det samlede arkæologiske ansvarsområde.
 - at museet prioriterer at få planlagt og publiceret forskning inden for nyere tid.
-

Formidling

Museet er forpligtet til at formidle sit ansvarsområde for offentligheden. Gennem formidling bringer museet sin forskningsbaserede viden i spil i institutionen, i forhold til borgerne og det omgivende samfund.

a. Formidling

- Museets formidling tager primært afsæt i tre besøgssteder på Langeland: Langelandsfortet samt Jens Winthers Vej og Østergade i Rudkøbing. Hertil kommer ubemandet udstilling i Tobakstørreladen (privatejet), skiftende udstillinger på Skovsgård Gods samt særarrangementer/-aktiviteter, events mv. andre steder på Langeland og øhavsregionen. Museet har foretaget en samlet vurdering og prioritering af, hvor det er relevant og ressourcemæssigt giver mening af være tilstede (formidlingsplatforme).
- Museet har i indeværende strategiperiode 2018-23 igangsat arbejdet med at fokusere og nyudvikle sin formidling, herunder afvikling af besøgssteder og udstillinger samt opgradering og nyudvikling af de tre primære besøgssteder. Aktuelt pågår opgradering og modernisering af Østergade 23-25 som led i Langelands Kommunes bymidteprojekt støttet af Realdanias kampagnemidler "Hovedbyer på forkant". Østergade 23-25 rummer museets særudstillingslokaler, Bevaringscenter Fyn samt historisk gårdhave og lo-bygning. Formålet er at gøre afdelingen til et kulturelt og byhistorisk kraftcenter. Det samlede projekt er finansieret og forventes realiseret i 2021. Herudover har museet igangsat arbejdet med videreudvikling og opgradering af Langelandsfortet. Med tilskud fra Region Syd er der i februar 2020 udarbejdet prospekt for udvidelse af publikumsfaciliteter og nyudvikling af formidlingen for 60-100 mio. kr. Projektet er endnu ikke nærmere projekteret eller finansieret. Der er siden 2015 sket diverse fornyelsestiltag, herunder formidling om Frømandskorpset, mineudstilling, Hjemmeværnsudstilling. Der arbejdes pt på udvikling af Polen udstilling i samarbejde med polske museer samt udvikling af relevante perspektiveringer til nutiden. Ift. Jens Winthers Vej er der ikke sket ændringer siden 2013. Lokalerne anvendes midlertidigt til mindre særudstillinger som følge af renovering af Østergade. De permanente udstillinger er uopdaterede og tidsvarende. Ønske om at opgradere og nyudvikle både formidlingen og de bygningsmæssige rammer indgår i museets strategi. Der er aktuelt ingen konkrete planer eller tidshorisont herfor. Det afventer realisering af udviklingsprojekterne i Østergade og af Langelandsfortet.
- Udover udviklingsprojekter af de tre primære besøgssteder arbejder museet aktivt på at gå nye veje i udvikling af nye formidlingsaktiviteter og –satsninger, dels egne, dels i samarbejde med andre institutioner og de øvrige sydfynske museer, herunder udpegning og formidling af kulturmiljøer, skilteprojektet I Historiens Fodspor (10 lokaliteter i landskabet), skolesamarbejde, Vandrehistorier fra Øhavet (skilteprojekt langs Øhavsstien), Fortiden i fremtiden (vandreudstilling med afsæt i udvalgte genstandsgrupper), UNESCO Geopark (Langelands Museum indgår særligt med sit marinarkæologiske speciale). Museet eksperimenterer med borgerinddragelse i udvikling af formidlingen.
- Den samlede formidlingsvirksomhed er varieret, med brug af differentierede greb og formater og rettet mod forskellige brugergrupper. Formidlingen sker gennem udstillinger, rundvisninger, byvandring, formidling i byrummet og i det åbne landskab, foredrag, publikationer, undervisning, samt via podcasts, videoer mv. på internettet, sociale medier mv.

- Museet har formuleret vision og strategi for formidlingen, der er udmøntet i en flerårig arbejdsplan, som fastlægger museets formidlingsmæssige satsningsområder og prioriteringer. En række mål og tiltag for strategiperioden er realiseret, andre igangsat.
- Museet indgår i stort omfang i faglige netværk og samarbejder med henblik på erfaringsudveksling, videndeling og udvikling af formidlingsindsatsen.

b. Undervisning

- Museet har undervisningsforløb til grundskoler og ungdomsuddannelser (på Skovsgård og Langelandsfortet), og har udviklet koncept med udlån af genstandskasser inden for arkæologi og kold krig. Der er ligeledes udviklet forløb om bevaring. Tilbuddene er koordineret med trinmål og læreplaner. Der er ikke udviklet tilbud til før-skole/daginstitutioner.
- Museet oplyser, at det i 2019 har haft besøg af 54 grundskoleklasser. Ingen hold fra daginstitutioner, ungdomsuddannelser eller andre uddannelser har deltaget i forløb i 2019.

c. Museets brugere

- Museet oplyser, at det i 2019 havde 61.975 brugere. Besøgstallet fordeler sig med godt 2.000 i Østergade, godt 18.000 på Skovsgaard, godt 1.000 på Jens Winthers Vej, knap 36.000 på Langelandsfortet samt 5.000 (skønnet) i Tobaksladen. Hertil kommer 5.400 uden for udstillingerne. Det samlede besøgstal har været faldende de seneste år fra knap 65.000 i 2016.
- Museet vurderer, at der er potentiale for flere besøgende, når udvikling af besøgsstederne realiseres.
- Museets web havde i 2019 300 besøg, og museet havde ca. 1.800 følgere på sociale medier. Museets web er under udvikling.
- Museet deltager i Den Nationale Brugerundersøgelse med besøgsstedet Langelandsfortet. Der er i 2019 indsamlet 101 besvarelse. Undersøgelsen for 2019 viser, at besøgsstedets tilbud samlet set vurderes over middel (8,8), og over landsgennemsnittet. På en række parametre ligger vurderingen dog under landsgennemsnittet (brug af digitale medier, brugeroplevelsen for børn, mulighed for at være et rart sted og medarbejdernes venlighed). På to parametre vurderes tilbuddene over middel (udstillingerne og muligheden for at lære noget). 92% af de besøgende kommer fra Danmark, heraf 46% fra Region Syddanmark, 18% fra Region Hovedstaden, 8% fra udlandet. 35% i alderen 50+, 18% i alderen 14-29 år og 54% mænd. 56% har min. mellemlang uddannelse. 39% er førstegangsbesøgende.
- Museet anvender resultatet af brugerundersøgelsen i udviklingen af sin formidling.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har fokuseret sin formidlingsindsats, gennemført fornyelsestiltag, gået nye veje i udvikling af aktiviteter og borgerinddragelse samt igangsat større udviklingsprojekter af primære besøgssteder.

Det er tilfredsstillende:

- at den samlede formidlingsvirksomhed er varieret, med brug af differentierede greb og formater, og at museet har formuleret vision og strategi for formidlingen, der er udmøntet i en flerårig arbejdsplan, hvor en række mål og tiltag er realiseret og andre igangsat.
- at museet har undervisningstilbud, der er koordineret med trinmål og lærerplaner.
- at museet deltager i Den Nationale Brugerundersøgelse og bruger resultatet fra denne i udvikling af formidlingen.
- at museet i stort omfang indgår i faglige netværk og samarbejder med henblik på at udvikle sin formidling.

Det er ikke helt tilfredsstillende:

- at der slet ikke er sket nogen form for udvikling af Jens Winthers Vej, at formidlingen af museets arkæologiske ansvar fremstår uopdateret og utidssvarende og med få besøgende, og at der ikke er konkrete planer og udsigt til nyudvikling.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har undervisningstilbud til daginstitutioner, og at ingen hold fra ungdomsudannelser eller andre uddannelser har deltaget i museets tilbud i 2019.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet prioriterer at iværksætte fornyelsestiltag af formidlingen på Jens Winthers Vej.
- at museet udvikler sine undervisningstilbud og arbejder for, at flere hold og klasser benytter museets tilbud.

Samlingsvaretagelse

a. Indsamling

Museet er forpligtet til systematisk at indsamle genstande og anden dokumentation inden for sit vedtægtsbestemte ansvarsområde. Indsamlingen skal være baseret på en aktiv, men restriktiv praksis, der udspringer af museets forskning.

- Museet oplyser, at samlingen omfatter 27.412 inventarnumre.
- Museet har formuleret indsamlingsstrategi, der afspejler en restriktiv indsamlingspraksis inden for ansvarsområdet (arkæologi og nyere tid) med fokus på og knyttet til museets forskningsmæssige satsningsområder. Indsamlingsstrategien for landarkæologien er uklar, idet landarkæologien ikke er omfattet af museets forskningsstrategi og -satsninger.

- Museet har både i 2017 og 2018 gennemført gennemgang af genstandsgrupper. Systematisk samlingsgennemgang fortsætter i strategiperioden. Museet har de seneste år (siden 2016) udskilt 133 genstande fra samlingen.

b. Registrering & Indberetning

Museet er forpligtet til at registrere og indberette sin samling til de centrale kulturarvsregistre: Museernes Samlinger og Kunstindeks Danmark (KiD). Registreringen skal ske efter fastlagte standarder, der muliggør udveksling af data nationalt og internationalt.

- Museet er ajour med registrering og indberetning af sin samling til de centrale registre. Migrering af data til SARA pågår.
- Museet har formuleret en registreringsstrategi (samt nedskrevet retningslinjer for sit registreringsarbejde. Museet angiver en museumsfaglig begrundelse for indsamlingen som en del af registreringen.
- Museet råder over personale med relevant registreringskompetence, der indgår i relevante faglige netværk om samlingsarbejdet.

c. Bevaring

Museet er forpligtet til at bevare sin samling for eftertiden. Bevaringsarbejdet består af såvel en præventiv som udbedrende indsats i forhold til samlingens forsknings- og formidlingsmæssige værdi. Bevaring omfatter museets magasinering, sikring, tilsyn og konservering af samlingerne.

- Museets samling er placeret i udstillinger på de tre primære besøgssteder og på magasin på Jens Winthers Vej.
- Magasinet er bygget til formålet. Der er de seneste år gennemført nødvendige forbedringstiltag, herunder nyt klimaanlæg i 2014-15 og ny tagbelægning i 2017. Langeland Kommune har i foråret 2020 besluttet finansiering af ny klimaskærm, som forventes realiseret i 2020/21.
- Museet har i 2019 indberettet, at 80 % af samlingen er i hhv. formidlingsegnet (55 %) og stabiliseret (25 %) tilstand, og at 20 % er i hhv. behandlingskrævende (12 %) og svært skadet (8 %) tilstand. Samlingsgennemgang pågår.
- Bevaringscenter Fyn fører løbende opsyn med samlingen og klimaforhold i udstillinger og magasin.
- Der er formuleret bevaringsstrategi og arbejdsplan. En egentlige bevaringsplan udarbejdes i strategiperioden, når gennemgang af samlingen er gennemført, og der er skabt samlet overblik over samlingens tilstand og forsknings- og formidlingsmæssige værdi.
- Museet har ikke evakuerings-/værdiredningsplaner for udstillinger og magasin.

- Bevaringscenter Fyn har udarbejdet en konserveringsfaglig udtalelse om bevaringsforholdene på museets besøgssteder og magasin. Det fremgår af udtalelsen, at der er sket fremskridt siden 2013, og at museet har brugt mange ressourcer på at rette op på kritiske forhold, herunder i forbindelse med samlingsgennemgang og afvikling af kritiske udstillingssteder mv. Det fremgår tillige, at museet fortsat er udfordret af en bygningsmasse med ringe bevaringsforhold samt et magasin, der er overfyldt og trænger til forbedringer. Der er siden denne konserveringsfaglige udtalelse igangsat renoveringsprojekter af både magasin og besøgsstedet i Østergade samt iværksat visse forbedringstiltag af bevaringsforhold på Langelandsfortet og Jens Winther Vej, der retter op på nogle af de kritiske forhold vedr. klimaskærm, bevaringsklima, belysning, rengøring mv., der anføres i udtalelsen. Der udestår udfordringer i forhold til særligt besøgsstedet på Jens Winthers Vej, herunder renovering af bygningsskal, forbedring af klima- og lysforhold, afrensning/konservering af genstandsgrupper mv. Hertil kommer justeringer af div. forhold på Langelandsfortet, herunder øget affugtning, ventilation, rengøring og justering af lysforhold mv.
-

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet målrettet har arbejdet med at rette op på kritiske bevaringsforhold, iværksat væsentlige forbedringstiltag, der realiseres inden for en kort tidshorisont, og er ajour med registrering og indberetning af sin samling.

Det er tilfredsstillende:

- at museet har strategi, planer og retningslinjer for sit indsamlings-, registrerings- og bevaringsarbejde, der sikrer fokus på og god praksis i det samlede samlingsarbejde.
- at museet har fokus på systematisk gennemgang af sin samling.
- at museet råder over personale med relevante kompetencer for samlingsarbejdet, og som indgår i relevante faglige netværk.
- at Bevaringscenter Fyn er en integreret del af museets bevaringsarbejde.

Det er ikke tilfredsstillende:

- at museet ikke har evakuerings-/værdiredningsplaner for udstillinger og magasin, og at der fortsat er bevaringsudfordringer - særligt på Jens Winthers Vej.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet med afsæt i den konserveringsfaglige udtalelse prioriterer at gennemføre nødvendige tiltag til forbedring af bevaringsforholdene samt udarbejder evakuerings-/værdiredningsplaner for udstillinger og magasin.
-

Museumslovens kapitel 8

De statsanerkendte kulturhistoriske museer skal gennem samarbejde med plan- og fredningsmyndighederne arbejde for, at væsentlige bevaringsværdier sikres for eftertiden.

Langelands Museum varetager opgaver i henhold til museumslovens kapitel 8 inden for såvel arkæologi som nyere tids kulturhistorie. Museets nyere tids ansvar dækker Langeland Kommune. Museets arkæologiske ansvar dækker på land Langeland, Strynø og Ærø, og på vand vandene omkring Fyn og den jyske østkyst fra grænsen til Vejle Fjord.

Museumslovens kapitel 8, nyere tids kulturhistorie

- Museet har et godt og tæt samarbejde med Langeland Kommune og deltager i udarbejdelsen af kommunens arbejde med planstrategi, kommune- og lokalplaner og udpegning af kulturmiljøer. Museet er repræsenteret i relevante kommunale råd og udvalg og samarbejder tæt og i vidt omfang med kommunens byggesagsbehandlere og planansvarlige.
- Museet har siden 2017 samarbejdet med kommunen om genudpegning og nybeskrivelse af kulturmiljøer i kommunen med henblik på indarbejdelse i kommuneplanen. Museet formidler løbende disse udpegninger gennem byvandring, borgermøder, publikationer mv.
- Kommunen oplever, at museet er en væsentlig og nyttig ressource i kommunens strategi- og planarbejde.
- Museets arbejde med forvaltning af den fysiske kulturarv og samarbejdet med kommunen inden for nyere tids kulturhistorie indgår i museets strategi og arbejdsplan 2018-25.

Museumslovens kapitel 8, arkæologi

- Museet indgår som en del af det arkæologiske samarbejde, Arkæologi Sydfyn (ASF) mellem Langelands Museum, Svendborg Museum, Øhavsmuseet Faaborg og Østfyns Museer. Øhavsmuseet Faaborg har det overordnede juridiske, økonomiske og faglige ansvar over for bygherrer og myndigheder. Alle de samarbejdende museer sidder i styregruppen for ASF. Langelands Museum indgår i samarbejdet med bl.a. særlig ekspertise og kompetence inden for marinarkæologi. ASF skal samlet set opfylde Slots- og Kulturstyrelsens krav til varetagelse af den bygherrefinansierede arkæologiske virksomhed.
- Langelands Museums samarbejde med ASF indgår på et meget overordnet niveau i museets strategi 2018-25, og det er uklart, hvorvidt det arkæologiske arbejde, der fremgår af museets strategi og arbejdsplan 2018-25, herunder i forhold til forskning og formidling, er koordineret og prioriteret i regi af ASF. Der synes ikke at være overensstemmelse mellem, hvad der skal fremgå af fælles strategier for ASF, og hvad der skal fremgå af deltagermuseernes egne strategier og planer.

- ASF inddrages tidligt i processen i kommunens arbejde med planstrategi, kommune- og lokalplaner. I forbindelse med planarbejdet i 2019 har ASF givet høringssvar for arkæologi 54 gange, og myndighederne har fulgt høringssvarene hver gang.
- For så vidt angår den arkæologiske virksomhed i øvrigt, konstaterer styrelsen, at der er meget lille aktivitet på Langeland, Ærø og Strynø, at ASF er ajour i forhold til bygherrerapporter og videnskabelige beretninger af undersøgelser samt registrering og indberetning til Fund og Fortidsminder, og at der er sket en kvalitativ ændring i varetagelsen af de administrative forhold, herunder uens kvalitet i forbindelse med indsendelse af fagligt begrundede budgetter, og ikke fuldt ud efterfølgelse af retningslinjer for registrering i Fund og Fortidsminder. I forhold til marianarkæologien opleves tilfredsstillende registrering og ingen beretningsefterslæb. Men der er potentiale for kvalitativ forbedring af feltmetode og beretningernes indhold.
- Slots- og Kulturstyrelsen har den 11. august 2020 holdt møde med styregruppen for ASF om behovet for at justere den eksisterende praksis med henblik på ensartethed og kvalitetssikring, skabe tydelighed om samarbejdet og ansvarsfordeling, herunder behovet for i højere grad at se det samlede ansvarsområde inden for ASF i sammenhæng og sikre fælles koordinering og prioritering. Styrelsen anerkender at have et vist medansvar for uklarheder om roller og ansvar. Styrelsen vil følge udviklingen, præcisere krav og forventninger samt følge op over for det juridisk ansvarlige museum i ASF.

Det er meget tilfredsstillende:

- at museet har et godt samarbejde med kommunen, som er formaliseret, velfungerende og værdiskabende, og hvor museets viden og ressourcer værdsættes og kommer i spil.

Slots- og Kulturstyrelsen anbefaler:

- at museet sammen med samarbejdspartnerne i ASF – og i dialog med styrelsen - gennemgår samarbejdsform, praksis og procedurer med henblik på faglig og administrativ kvalitetssikring og ensartethed i opgavevaretagelsen.
- at museet sammen med samarbejdspartnerne i ASF sikrer overensstemmelse mellem de involverede museers egne og de fælles strategier og planer for den arkæologiske virksomhed, herunder i højere grad sikrer sammenhæng, koordinering og prioritering inden for det samlede ansvarsområde.

Baggrund

1. Kvalitetsvurderingsforløbet på Langelands Museum

Kvalitetsvurderingsbesøget fandt sted d. 9. juni 2020

Tilstede var:

Fra museet:

Bestyrelsesformand Peter Dragsbo

Museumsleder Peer Henrik Hansen

Arkæolog Otto Uldum

Konservator Ida Hovmand

Fra Langeland Kommune:

Kulturudvalgsformand Jan Ole Jakobsen

Centerchef Rikke Fink

Fra Slots- og Kulturstyrelsen:

Chefkonsulent Kathrine Lehmann

Specialkonsulent Lise-Lotte Bjerre

Student Amalie Albrechtsen

I forbindelse med besøget blev museets udstillinger, magasin mv. besigtiget.

2. Om Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger

Kvalitetsvurderinger er en del af Slots- og Kulturstyrelsens arbejde med at understøtte en kvalitativ og professionel udvikling af museerne og deres opgavevaretagelse.

Slots- og Kulturstyrelsen skal sikre, at museerne lever op til museumsloven samt de mål og standarder, der følger af politiske målsætninger for museumsområdet og samfundsudviklingen generelt.

Gennem de sidste tolv år er der gennemført en række udredninger, analyser og undersøgelser, som på forskellig vis har sigte på udvikling af kvalitet, og som bidrager til at sætte standarder for museernes virksomhed. Det drejer bl.a. sig om:

- Udredningen om bevaring af kulturarven (Kulturministeriet, 2003)
- Udredning om museernes formidling (Kulturministeriet, 2006)
- Forskningsstrategi for Kulturministeriets område (Kulturministeriet, 2009)
- Internationale evaluering af den arkæologiske virksomhed (Kulturministeriet, 2010)
- Den nationale brugerundersøgelse (Kulturministeriet, 2009-20)
- God ledelse af selvejende kulturinstitutioner (Kulturministeriet, 2011)
- Udredning om fremtidens museumslandskab (Kulturministeriet, 2011)
- Kulturministeriets digitaliseringsstrategi 2012 – 2015 (Kulturministeriet, 2012)

Disse udredninger, analyser og undersøgelser indgår i Slots- og Kulturstyrelsens kvalitetsvurderinger af de statsanerkendte museer.

Læs mere om kvalitetsvurderinger på Slots- og Kulturstyrelsens hjemmeside: <https://slks.dk/om-raader/kulturinstitutioner/museer/tilsyn-med-museer/kvalitetsvurdering/>

Kvalitetsvurderingen indeholder Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger af og anbefalinger til museets drift og fortsatte udvikling. Kvalitetsvurderingen giver museets kommunale tilskudsydere en viden om det enkelte museums virksomhed og de rammer, museet arbejder i.

Vurderingsgrundlag

Slots- og Kulturstyrelsens grundlag for at kvalitetsvurdere de statsanerkendte museer består af to dele: For det første museernes indberetninger til Slots- og Kulturstyrelsen, herunder bl.a. museets vedtægter, årsberetning, oversigt over forskningspublikationer samt museets indberetning til Slots- og Kulturstyrelsens museumsstatistik: "Danske museer i tal". For det andet et kvalitetsvurderingsmøde på museet, hvor museets bestyrelse og hovedtilskudsyder, der ofte er museets hjemkommune, deltager.

Der indgår tillige en ekstern sagkyndig vurdering af bevaringsforholdene for museets samling. Den sagkyndige vurdering er indhentet af museet som led i kvalitetsvurderingen.

Slots- og Kulturstyrelsen vurderer på ovenstående grundlag museets opgavevaretagelse og samlede virksomhed i forhold til fire kategorier:

- Meget tilfredsstillende
- Tilfredsstillende
- Ikke helt tilfredsstillende
- Ikke tilfredsstillende

Slots- og Kulturstyrelsens vurderinger og anbefalinger samles i en rapport, der sendes til museet og museets hovedtilskudsyder.

Opfølgning

Museet skal inden for tre måneder efter modtagelsen af rapporten fremlægge en plan for, hvordan det vil følge op på Slots- og Kulturstyrelsens anbefalinger. Slots- og Kulturstyrelsen skal godkende opfølgningsplanen.

Et år efter godkendelse af opfølgningsplanen gennemføres et opfølgningsmøde mellem museet og Slots- og Kulturstyrelsen. Museet skal forud for opfølgningsmødet redegøre skriftligt for status i museets arbejde med opfølgningen. Kvalitetsvurderingen forventes afsluttet efter opfølgningsmødet.